

Deklaracija Nove ljevice o položaju i perspektivama radnika u Hrvatskoj

Nova ljevica zalaže se za:

- donošenje Zakona o radu koji će vratiti radniku oduzeta prava i poštivati dostojanstvo rada i spriječiti zloupotrebe rada na određeno vrijeme, te vratiti rad na određeno vrijeme kao osnovni oblik zapošljavanja
- zaustavljanje širenja prekarizacije rada kako bi takvi oblici rada bili strogo ograničeni na specifične slučajeve koje takav oblik rada čine jedino mogućim, tj. prekarni rad ne smije biti zamjena za redovno zapošljavanje
- unaprjeđenje socijalne zaštite radnika u slučaju nezaposlenosti, bolesti i invalidnosti
- destimuliranje prekovremenog rada uz strogo sankcioniranje neevidentiranja i neplaćanja prekovremenog rada
- podržavanje sindikata i pomaganje u njihovom radu, te poticanje osnivanja sindikalnih organizacija
- zalaganje za obaveznu sindikalnu zaštitu svakog radnika, bez obzira na tip poslodavca i broj zaposlenih u tvrtki, uz strogu zakonsku zabranu svake opstrukcije rada sindikata od strane poslodavaca
- zabranu vršenja pritiska poslodavaca na radnike da se učlane u sindikat i traže zaštitu svojih prava putem sindikata
- zagovaranje kolektivnog ugovora, kojim će svi radnici biti uključeni, čak i oni koji rade za male poslodavce
- provođenje članka 56. Ustava RH po kojem svaki radnik ima pravo na plaću koja njemu i njegovoj obitelji može osigurati slobodan i dostojanstven život
- poticanje radničkog dioničarstva
- uspostavljanje radničkog samoupravljanja i vlasništva, te stvaranje pravnog i financijskog okvira za radničko preuzimanje tvrtki poreznim olakšicama, subvencioniranjem prava prvokupa dionica i ustupanjem dijela dobiti radnicima
- poticanje radničkog zadrugarstva, udruživanja radnika u zadruge čije su vrijednosti radnička solidarnost i zajedničko donošenje odluka po principu „jedan član jedan glas“
- u uprave poduzeća u javnom vlasništvu biraju se stručni a ne politički podobni, uz povećanje broja žena u upravnim tijelima (najmanje 40%)

Obrazloženje:

Početak 90-ih izvršena je promjena društvenog, političkog i ekonomskog sustava u ortački kapitalistički sustav i tržišnu privredu kao jedini pravi „prirodni“ poredak.

Tijekom krvavog raspada Jugoslavije, a pod okriljem obrambenog rata, odvijala se jedna od najprljavijih epizoda hrvatske povijesti kada je nakon državne eksproprijacije poduzeća u društvenom vlasništvu započela tzv.

pretvorba i privatizacija u kojoj je većina socijalističkih poduzeća prešla u ruke privatnih vlasnika.

Navedeni proces bio je poguban za socijalni i ekonomski položaj hrvatskih radnika: poduzeća su prelazila u privatne ruke na sumnjive načine, metodama koje su često bile na rubu kriminala ili su čak otvoreno bile kriminalne.

Ciljevi privatizacije često nisu bili preuzimanje poduzeća i njegovo odgovorno vođenje uz čuvanje radnih mjesta, već bi se tvrtkama najprije vrijednost srušila u bescjenje, potom bi se menadžerskim kreditima financiralo njihovo preuzimanje, nakon čega je uslijedilo masovno otpuštanje radnika i uništenje čitavih grana industrije.

Prema Tuđmanovom „planu 200 obitelji“, Hrvatska se trebala uspješno razvijati po južnoameričkom modelu, vođena novom bogataškom elitom koja je preuzela najveći dio nacionalnog bogatstva.

I u slučajevima u kojima se pretvorba provodila donekle zakonito, uz davanje dijela dionica radnicima, uslijedio je pritisak na radnike uz prijetnje otkazima i pritisak na dioničare da svoje dionice jeftino prodaju novim tajkunima koji bi tako postali većinskim vlasnicima poduzeća.

Masovna otpuštanja koja su uslijedila stvorila su vojsku nezaposlenih, a HDZ-ova vlada je, kako bi izbjegla socijalni slom i nemire, pribjegli je masovnom prijevremenom umirovljivanju radnika, uz dokup staža kad je to bilo potrebno.

Navedeno je dovelo do urušavanja mirovinskog sustava, a u želji da se mirovinski sustav „spasi“ od skore propasti, uslijedila je mirovinska reforma 1998-2002. Ta mirovinska reforma stvorila je iluziju da će uvođenje kapitalizirane mirovinske štednje prema čileanskom modelu spasiti mirovinski sustav i osigurati bolje mirovine u budućnosti, što se do današnjih dana pokazalo kao još jedan u nizu promašaja.

Ovakav slijed događaja doveo je do drastičnog smanjivanja radničkih prava do stanja u kojem samovolju poslodavaca u postupanju prema radnicima nitko nije mogao niti želio obuzdati niti zaustaviti.

Sve izmjene Zakona o radu bile su usmjerene na smanjivanje radničkih prava i prekarizaciju rada, a dva najveća napada na radnička prava u Zakonu o radu počinjena su za dviju SDP-ovih vlada.

Današnji položaj radnika u Hrvatskoj obilježava stanje obespravljenosti, potplaćenosti i pravne nesigurnosti, uz grubo nepoštivanje ionako već reduciranih prava iz Zakona o radu, a neisplata plaća je, iako proglašena kaznenim djelom, još uvijek prisutna i ne podliježe kaznenim sankcijama, čime i pravosuđe sudjeluje u održavanju nepravednog sustava.

Rad na određeno vrijeme postao je dominantan način zapošljavanja, uz tendenciju širenja različitih prekarnih oblika rada koji dovode velik broj radnika u stanje trajne socijalne i pravne nesigurnosti i nemogućnosti ostvarenja osnovnih egzistencijalnih ciljeva, kao što je zasnivanje i briga o obitelji.

Oni koji „imaju sreću da rade“ nerijetko su izloženi mobingu, prisiljavani su na prekovremeni rad često bez dobrovoljnog pristanka, a nerijetko taj prekovremeni rad nije ni evidentiran niti plaćen.

Posebno treba istaknuti položaj radnica, koje su pod pritiskom 'izbora' između posla i materinstva i obiteljskog života, što predstavlja protupravno zadiranje u privatnost. Jednako tako često su izložene seksualnom ucjenjivanju.

Tzv. „stručno osposobljavanje“ mjera je koja nije otvorila nijedno radno mjesto, a pridonijela je rušenju cijene rada. Izmišljena je kako bi omogućila zapošljavanje mladih bez radnog iskustva, što poslodavci koriste kako bi osigurali gotovo besplatnu radnu snagu, koju otpuštaju odmah po isteku mjere.

Industrija se još nije oporavila od udaraca zadanih tijekom pretvorbe i privatizacije, a turistički sektor nudi uglavnom sezonska radna mjesta, često u teškim uvjetima, uz cjelodnevni rad, loše uvjete stanovanja, čestu neisplatu plaća nakon obavljena rada.

Glavni uzrok poražavajućih demografskih kretanja u Hrvatskoj je upravo ovako nepovoljan položaj radnika koji ne vide budućnost, sve se teže odlučuju zasnovati obitelj i imati djecu, te masovno odlaze iz Hrvatske u zemlje EU u kojima im se pružaju kvalitetniji i sigurniji radni i socijalni uvjeti.

Borba za poboljšanje položaja radnika primarni je zadatak prvenstveno lijevih snaga u Hrvatskoj, ali i svih onih koji tvrde da žele boljitak ove zemlje.

Sve progresivne snage Hrvatske moraju se udružiti u borbi za poboljšanje socijalnog i ekonomskog položaja radnika i radnica i vraćanje dostojanstva radnicima i njihovu radu.

Za Novu ljevicu:

Dragan Markovina, predsjednik Nove ljevice

U Zagrebu, 6.10.2018.